

Barnevern på sosiale medier – offentlig deltakelse og utøvelse av medborgerskap

EDDA STANG

edda.stang@hioa.no

Sammendrag:

Målet med artikkelen er å vise hvordan sosiale medier brukes til offentlig deltakelse på et felt som barnevern og hvordan det kan ha betydning for utøvelse av medborgerskap, i form av deltakelse i offentlig debatt. Bruk av sosiale medier har medført en endret offentlighet med nye muligheter for deltakelse. Det finnes forskning om sosiale medier, samfunnsdeltakelse og medborgerskap generelt, men det har vært lite forskning på deltakelse i den digitale offentligheten avgrenset til barnevern. For å undersøke hvordan digitale muligheter brukes på barnevernsfeltet, har jeg analysert ytringer i sosiale medier i en avgrenset periode i mai 2014, samt i forbindelse med en utvalgt nyhets-case, en dokumentar om barnevern på NRK tre måneder tidligere. Undersøkelsen viser at borgere bruker sosiale medier til diskusjon om barnevern, henvendelse til politikere og som arena for å publisere sosialpolitiske innspill om barnevern på. Deltakelsen innebærer ikke nødvendigvis direkte politisk innflytelse, men både selve deltakelsen og mulighetene som oppstår for respons og forventning om å bli lyttet til, åpner for utøvelse av medborgerskap.

Nøkkelord: medborgerskap | barnevern | sosiale medier | deltakelse

Helt siden internett og sosiale medier ble tatt i bruk av store deler av befolkningen, har det pågått en akademisk debatt om hvorvidt sosiale medier bidrar til bredere deltakelse og økt samfunnsengasjement og dermed har betydning for utøvelse av medborgerskap (se for eksempel Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen & Wollebæk 2013:30–31; Coleman & Blumer 2009). Samfunnsengasjement gjennom sosiale medier åpner opp for deltakelse på den ene siden, men på den andre siden kan det dannes nye eliter og hierarkier der noen har mer gjennomslagskraft enn andre (Enjolras et al. 2013:175).

Å delta med sine meninger og kommentarer på en offentlig arena, kan ha betydning for opplevelsen av å være en medborger. Medborgerskap handler om å være inkludert og oppleve seg som en del av samfunnet (Brochmann 2002:59). Utviklingen av sosiale medier har åpnet for nye former for deltakelse ved lett tilgang til å ytre seg offentlig og diskutere med mange samtidig. Koblinger mellom sosiale medier og massemedier binder også sammen borgere, medier og myndigheter på måter som kan ha betydning for muligheter til å delta og påvirke politiske beslutningsprosesser.

I denne artikkelen presenterer jeg et utsnitt av offentlig deltakelse i en digital debatt om det norske barnevernet. Det overordnede spørsmålet jeg stiller er på hvilke måter bruk av sosiale medier muliggjør offentlig deltakelse. Sekundært spør jeg om denne deltakelsen kan betraktes som utøvelse av medborgerskap på barnevernsfeltet.

Det norske barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven av 1992, § 1-1). Måten barnevernet løser sin samfunnsoppgave på engasjerer og berører, politisk, faglig og medmenneskelig. Derfor er barnevern et tema som ofte diskuteres i lokale og nasjonale massemedier, på sosiale medier og mellom venner, kolleger og bekjente. Barnevernssaker er ikke enkelt å diskutere offentlig fordi det involverer barn og mennesker i en sårbar situasjon, og det berører privatliv. Samtidig begrenser både barnevernets taushetsplikt og pressens Vær varsom-plakat på forskjellige måter hva det er etisk og juridisk anledning til å uttale og publisere (Barnevernloven av 1992, § 6-7 ; Pressens faglige utvalg 2016).

Barnevern er imidlertid ikke bare enkeltsaker, men også politikk. Bevilgninger, lover og retningslinjer, faglige prioriteringer osv. besluttes innenfor det politiske systemet. Påvirkning på politisk beslutningsprosess skjer blant annet gjennom mediene (Ihlen, Skogerbø & Allern 2015). Mulighetene for å delta i en offentlig samtale om barnevern har blitt større med økende

tilgang til internett og sosiale medier. Enkeltborgere kan få lettere tilgang til offentligheten, og det kan åpne for deltakelse for mennesker med egne erfaringer fra barnevernet og andre engasjerte borgere som har en mening om barnevern, uten at de har spesiell kompetanse på feltet ut over det å være generelt samfunnsinteressert.

De siste årene har det vært noe forskningsinteresse for hvordan bruk av sosiale medier kan ha betydning for barnevern (for eksempel Aamodt & Mossige 2014; Kojan, Marthinsen & Clifford 2014). Det har imidlertid vært mindre forskning på offentlige diskusjoner og meningsytringer om barnevern på arenaer hvor alle har tilgang. Derfor vet vi lite om hvordan deltakelsen i en offentlig debatt om barnevern foregår i sosiale medier som Facebook og Twitter. Det er dette denne artikkelen ønsker å kaste lys over.

For å finne ut om deltakelse i sosiale medier på barnevernsfeltet kan ha et potensial for utøvelse av medborgerskap, har jeg tatt utgangspunkt i ytringer slik de fremkommer i sosiale medier i en avgrenset periode i mai 2014, samt i forbindelse med en utvalgt nyhets-case. Casen er en dokumentar om barnevern på NRK som ble sendt tre måneder tidligere.

Dokumentaren handlet om tvang i en barnevernsinstitusjon og ble fulgt av en rekke reaksjoner på sosiale medier. Materialet fra mai skal i hovedsak brukes deskriptivt og skal gi et innblikk i hva som forekommer av diskusjoner mellom borgere på den ene siden, og mellom borgere og politikere på den andre. Spørsmålet om hvorvidt dette kan forstås i en medborgerkontekst eller ikke, løftes inn i analysen av case-materialet. Gir for eksempel deltakelsen borgerne en reell mulighet for å bli hørt? Finnes det spor av innflytelse? I analysen drøfter jeg disse spørsmålene i lys av begrepet *empowerment*, som er en viktig del av medborgerskapet, og jeg anvender begrepene *mektiggjøring* og *myndiggjøring* (Ødegård 2011) i en diskusjon om deltakelse og mulig påvirkning. Dataene kan ikke gi svar på om deltakelsen har direkte politisk effekt, men belyser hvorvidt det å delta på åpne sosiale medier kan skape nye muligheter for utøvelse av medborgerskap på barnevernsfeltet.

Teori og litteratur – medborgerskap og deltakelse

De norske begrepene medborgerskap og statsborgerskap utgjør det som på engelsk kalles citizenship (Brochmann 2002:56). Statsborgerskapet innebærer rettigheter og plikter en har som borger av et land, mens medborgerskap innebærer å være en del av samfunnet og blant annet delta i samfunnet på flere nivåer og arenaer (Brochmann 2002:58–59).

Medborgerskapet bygger på et prinsipp om at alle individer er fullverdige medlemmer av et samfunn. Det innebærer rettigheter og plikter som skal sikre oss status som likeverdige, i

tillegg til muligheter for å delta i samfunnslivet (Ødegård 2011:7). Medborgerskapet handler imidlertid ikke bare om selve deltakelsen, men også om rammebetingelser som gir muligheter for å delta.

Lister (1998:5) anser medborgerskap som både status og praksis, og skiller mellom det *å være* en medborger og det *å handle som* en medborger. Det å være en medborger betyr å ha nødvendige rettigheter for handling og deltakelse. Å handle som en medborger betyr å utnytte det fulle potensialet for statusen (Lister 1998:6). Goul Andersen oppfatter heller ikke medborgerskap som kun et sett av rettigheter og plikter, men vektlegger også praksiser (2005:75). Det kan skilles mellom ulike dimensjoner av medborgerskap, som en rettighetsdimensjon, en deltakelsesdimensjon og en identitetsdimensjon (Goul Andersen 2004:23). Deltakelsesdimensjonen inkluderer sosial og politisk deltakelse i samfunnslivet. Å være medborger betyr å kunne delta og ikke være utelukket fra enkelte deler av samfunnet. Denne artikkelen bygger på Goul Andersens forståelse av medborgerskap, og her handler det om deltakelse med særlig vekt på *situasjonsbestemt deltakelse* som er rettet mot et enkelt saksområde (2004:31). Eksempler på *situasjonsbestemte deltakelsesformer* kan være grasrotbevegelser, politiske kontakter, samt offentlig kommunikasjon som leserbrev og artikler (Goul Andersen 2004:32). Med utviklingen av sosiale medier kan borgerne få tilgang til flere arenaer for situasjonsbestemt deltakelse.

Deltakelse i sosiale medier

Sosiale medier som Facebook, Twitter og blogger gir befolkningen mulighet til å uttrykke seg og publisere og formidle sine meninger (Enjolras et al.2013:198). Norge er blant de land i verden med størst tilgang til bredbånd og bruk av medieteknologi (Kalsnes, Krumsvik & Storsul 2014:314). For eksempel har nesten 80 prosent av alle over 18 år profil på Facebook, og 25 prosent av alle over 18 år har profil på Twitter (Ipsos-mmi 2016).

Sosiale mediers teknologiske innretning tilbyr forskjellige «affordances» (boyd 2010) eller «innebygde handlingsmuligheter» (Enjolras et al. 2013). Slike handlingsmuligheter kan være *profiler* hvor møter og kommunikasjon finner sted, *vennelister* som synliggjør nettverk og publikum, og *kommunikasjonsverktøy* (Enjolras et al. 2013:23). Ved å knytte sammen mennesker i nettverk og ved å tilby et rom for interaksjon og informasjon, legger handlingsmulighetene grunnlaget for å forstå sosiale medier som offentligheter (boyd 2010:6). Handlingsmulighetene i sosiale medier øker tilgangen til offentligheten og kan medføre lavere

terskel for å kunne handle som en medborger og utnytte sitt medborgerpotensial (Lister 1998:7).

På grunnlag av en omfattende empirisk studie av nordmenns bruk av sosiale medier, undersøkte Enjolras et al. (2013) hvordan sosiale medier påvirker samfunnsengasjement, demokratisk deltakelse og offentlighet. De fant blant annet at deltakelsen i protestgrupper på Facebook er omfattende og særlig utbredt blant unge mennesker (2013:108), og at sosiale medier utgjør et alternativ til mobilisering via eliter og organisasjoner, noe som fører til at deltakelsesmønstre endres (Enjolras et al. 2013:109).

Sosiale medier muliggjør en mer likeverdig kommunikasjon mellom politikere og borgere. En undersøkelse utført av Lüders, Følstad og Waldal (2014) viste at politikere gjerne vektlegger at sosiale medier er viktig for å kommunisere med borgere, og særlig de som vanligvis ikke nås (2014:451–452). Selv om borgere er meningsberettiget i enhver sak, varierer ressurser og sosial status, og noen preger samfunnsdebatten mer enn andre i kraft av sin plass i samfunnet (Waldahl & Beyer 2015:40). Borgere med en posisjon i samfunnet som samordner og synliggjør sine interesser, besitter derfor en definisjonsmakt (Waldahl & Beyer 2015:40). I et medborgerskapsperspektiv er dette et viktig poeng: Potensielle meningsyttere i et sosialpolitisk felt som barnevern, vil ha varierende ressurser og ulik anledning til å nå frem i massemediene.

Muligheter for deltakelse og påvirkning gjennom sosiale medier

Det å ha kanaler å uttrykke seg på hvor det finnes et publikum og en faktisk mulighet til å bli hørt av mennesker i myndighetsposisjoner (selv om den er begrenset), har betydning for utøvelse av medborgerskapet. Goul Andersen (2004) viser til begrepet *empowerment* som en avgjørende del av medborgerskapet sett fra borgernes ståsted. *Empowerment* brukes gjerne om muligheten for deltakelse og påvirkning (Goul Andersen 2004:24). Ødegård bygger på Goul Andersen og beskriver hvordan *empowerment* er en prosess som bidrar til å *mektiggjøre* og *myndiggjøre* borgerne (Ødegård 2011). *Mektiggjøring* er knyttet til borgernes formelle rettigheter samt mulighetsstrukturer som gjør at det finnes deltakerkanaler (Ødegård 2011:6). *Myndiggjøring* handler om mulighet for å påvirke forholdene rundt seg og deles gjerne inn i *ekstern efficacy*, som er responsen en blir møtt med, og *intern efficacy*, som er individets opplevelse av egen politisk kompetanse (Ødegård 2011:7).

Den nevnte undersøkelsen til Lüders et al. (2014) studerte erfaringer med politisk kommunikasjon på plattformen «mittArbeiderparti.no». Her fremkommer blant annet at

borgere kan ha internalisert en oppfatning om at sosiale medier bidrar til symmetrisk kommunikasjon og mulighet for deltakelse i politisk diskusjon og «policy-making» (Lüders et al. 2014:457). Selv om sosiale medier vurderes som lovende for økt politisk deltakelse, betyr ikke det nødvendigvis dialog og faktisk politisk påvirkning (Lüders et al. 2014:457). Nye medieteknologier som sosiale medier har gjort det lettere for alle samfunnsborgere å ytre seg, men man blir ikke nødvendigvis hørt likevel (Aalberg, Elvestad & Skogerbø 2015:32). Det finnes muligheter og høye forventninger, men borgere vil fremdeles oppleve asymmetri når det kommer til makt/innflytelse og begrenset påvirkningskraft (Lüders et al. 2014:460).

Overganger mellom massemediene og sosiale medier

Deltakelse i sosiale medier foregår i et kontinuerlig endrende medielandskap og i et samspill mellom forskjellige medier, medieplattformer og aktører. Overganger mellom sosiale medier og massemedier er et viktig bakteppe for analysene i denne artikkelen. I Norge er samspillet mellom blant annet Twitter og massemediene analysert på flere områder. For eksempel er Twitter-bruk under valgkampen analysert både i 2011 og 2013 (Moe & Larsson 2012; Enjolras, Steen-Johnsen & Karlsen 2014). I 2013 hadde TV-valgkampen stor betydning for det som foregikk på Twitter, og analysene av aktiviteten viste også hvordan Twitter i noen tilfeller satte agendaen for offentligheten (2014:30, 68). Ifølge Enjolras et al. (2014:68) tilbyr Twitter «... et utvidet offentlig rom, der ulike nettverk og fellesskap kan debattere saker de finner å være av interesse, uavhengig av hva mediene setter på agendaen». En analyse av hvordan Twitter brukes som politisk «back channel» og potensiell agendasetter under to TV-debatter i 2011-valget, viste blant annet at det er de samme temaene som diskuteres på TV og på Twitter (Kalsnes et al. 2014:313). Samtidig fant forskerne også at «debatten om debatten» på Twitter viste at en slik meta-samtale kan fungere som en kritisk offentlig sfære (2014:313). Twitter og massemediene overlapper også i stor grad i temaer og nyhetssaker ut over valg og valgdebatter, viser Rogstad i sin avhandling om politisk kommunikasjon i et nytt medielandskap fra 2014. Politisk innhold på Twitter er gjerne innhold fra massemediene som viderefremmes, kommenteres og kritiseres (Rogstad 2014:57). Mediebegivenheter som valgdebatter på TV gir økt aktivitet på Twitter, og Twitter fungerer da som et reaktivt medium knyttet til etablerte kanaler, ifølge Moe og Larsson (2012:3–4). Det samme fenomenet oppstår ved mediebegivenheter om barnevern på TV og andre nyhetsmedier, og det er noe av bakgrunnen for analysene.

Forskningen viser altså både trekk i retning av at tilgang og bruk av sosiale medier bidrar til demokratisering, ved mulighet for mobilisering og at flere kan bli hørt, men også nye

hierarkier, asymmetri i diskusjon og mangel på respons og påvirkning. Barnevernet er et avgrenset sosialpolitisk felt med et tidvis utfordrende forhold til offentlighet (se f. eks. Johannesdottir 2013; Figenschow, Ringberg & Ekanger 2006). Spørsmålet er hvilke former for utveksling som foregår, og hva det betyr i et medborgerskapsperspektiv.

Data og fremgangsmåte

Dataene artikkelen bygger på er hentet via et abonnement på søkeverktøyet Retriever pulse. Dette abonnementet hadde jeg tilgang på våren 2014. Retriever overvåker daglig Twitter, Instagram, Facebook, YouTube, Vimeo, Flickr, Google+, Disqus, blogger og en rekke diskusjonsforum. De leter opp og finner informasjon som deretter blir sortert og filtrert og lagt til abonnenters profil (Retriever 2016). Min profil viste alle ytringer på sosiale medier som hadde ordet «barnevern» i teksten og tilhørende kommentarer.¹

Basis for analysen er 1) tre måneders jevnlig lesing av ytringer om barnevern på overnevnte sosiale medier med henblikk på oversikt, 2) data fra ti dager i mai 2014 (et tilfeldig stikk en avgrenset periode) og 3) data fra sosiale medier ytret i forbindelse med en dokumentar om barnevern på NRK (analysert som en case). Totalt antall ytringer med «barnevern» i teksten på Retriever i mars, april og mai 2014 var 7845, men ikke alle disse er lest. Fra den avgrensede perioden i mai er det totalt 740 innlegg/poster jeg fikk fra Retriever. Tidsspennet er valgt tilfeldig ut over et kriterium om at det skulle være «hverdag», ikke midt i påsken eller sommerferien. Data er samlet inn fra den 5. mai, og jeg ønsket å samle data frem til et metningspunkt, noe som innebærer at flere enheter trolig ikke ville gi ytterligere forståelse av det som studeres (Thagaard 1998:51). Etter syv-åtte dager var det mulig å danne et bilde av ulike deltakelsesformer, og jeg avsluttet innsamlingen etter ti dager. Analysemetoden gir ikke grunnlag for å representere alt som ytres om barnevern på sosiale medier, men gir et innblikk i måter å delta i den digitale offentligheten på. I dette utvalget er det poster fra blogger (61), forum (288), Twitter (377), Facebook (12) og YouTube (2).

Alle innleggene er lest og vurdert med tanke på hvilke som skal inngå som grunnlag for analysen. Foruminnleggene er sortert ut fordi de i stor grad handlet om private saker. Facebook-innleggene fra private profiler er heller ikke med, og det samme gjelder bloggposter som ikke handlet om barnevern eller var relevant for barnevern. Fra Twitter sorterte jeg bort re-tvittringer (rene videresendinger av andres utspill) og innlegg som ikke egentlig handlet om barnevern. De aller fleste innleggene fra mai som er analysert er fra Twitter, men dataene inneholder også to YouTube-innlegg og 25 bloggposter.

Et par måneder før disse løpende hverdagsytringene i mai ble skrevet, annonserte NRK et kommende Brennpunkt-program om bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner. Allerede flere dager før dokumentaren skulle sendes, ble den omtalt på Twitter som en hendelse det var viktig å få med seg. Materialet fra dagen dokumentaren ble sendt og dagen etter (4. og 5. mars 2014) utgjør til sammen 564 ytringer på sosiale medier med «barnevern» i teksten.

Etter å ha sortert ut alle re-tvittringer og alle treff på Facebook-profiler til privatpersoner og andre ytringer om barnevern som ikke handlet om dokumentaren, er det 128 originalytringer som utgjør datamaterialet. De aller fleste ytringene (94 %) er fra Twitter. Det er syv innlegg fra grupper på Facebook og ett innlegg fra blogg. I tillegg til disse har jeg samlet kommentarer til hovedinnleggene fra Twitter som ble kommentert. Det gjaldt litt over ¼ av innleggene. Disse har ikke nødvendigvis ordet «barnevern» inkludert, men handler om barnevern og er del av en Twitter-diskusjon.

TABELL 1. Oversikt over gjennomgått og analysert datamateriale fra 4. og 5. mars og 5. til og med 14. mai 2014

	Totalt antall poster gjennomgått	Antall poster analysert etter sortering
2 dager i mars 2014	564	128
10 dager i mai 2014	740	214
Sum	1304	342

[Om materialet i mai og casen i mars](#)

Materialet fra mai 2014 brukes som grunnlag for analysen av deltakelse i sosiale medier om barnevern. Det har vært et utgangspunkt for videre analyse av hvordan folk bruker sosiale medier til å ytre seg om barnevern som politisk felt og hvordan deltakelsen kan tolkes som medborgerskapsutøvelse. I første halvdel av 2014 sendte NRK en rekke dokumentarer med barnevern som tema. Dokumentaren om tvang i barnevernsinstitusjon var den mest sette dokumentaren på NRK i løpet av hele året (NRK Fordypning 2015). Case-materialet består av ytringer på sosiale medier i kjølvannet av dokumentaren. Case-analysen har gjort det mulig å løfte frem former for deltakelse som også finnes i det løpende hverdagsmaterialet, men som

forsterkes og tydeliggjøres med casens anledning til nærbilde av deltakelsesformer og analyse av disse i et medborgerskapsperspektiv. Funnene vil trolig være gjenkjennbare i andre liknende situasjoner, og funnene blir også speilet i data fra den løpende diskusjon og debatt om barnevern fra mai. På denne måten peker casen ut over enkeltsituasjonen.

Fremgangsmåte

Materialet fra mai er sortert etter hvorvidt og hvordan ytringene henvender seg til politikere/andre myndigheter og andre borgere, og om de er kommentarer til nyhetssaker fra andre medier. Om lag halvparten av alle Twitter-ytringene fra dagene i mai er kommentarer til eller videreformidlinger av andre nyhetssaker. Tekstene fra casen i mars er også sortert etter ulike måter å henvende seg offentlig til andre på, og her studeres de i lys av spørsmål om deltakelsens betydning og mulighet for påvirkning.

Ytringene er analysert etter måter å delta på og hvordan det kan oppstå muligheter for respons. Jeg har sett bruken av hashtags (#) (en måte å kommunisere rundt et emne på) og «mentions» (at en skriver til en annen bruker ved å benytte dennes brukernavn med @ foran) som indikatorer på hvilke deltakelsesformer ytringen kategoriseres i. Ved å legge til en #, kan en ytre seg i et større diskusjonsfellesskap ut over sine egne følgere på Twitter. Hashtags kan tolkes som et ønske om at ytringen leses i en spesifikk tematisk kontekst, og de brukes ofte i forbindelse med hendelser som politisk valg (Larsson 2015:145), eller for eksempel en dokumentar på riks-TV med høye seertall, slik det handler om her. I dataene fra casen har jeg for eksempel tolket både #NRKBrennpunkt, #Brennpunkt, #Barnevern og #Motivasjonskollektivet som åpne diskusjonsrom i offentligheten, med midlertidig status. Jeg har kategorisert de ytringene som bruker «mentions» og retter seg mot politikere eller andre myndighetspersoner, som *henvendelse til myndighetene*, og ytringer med de overnevnte hashtaggene som *medborgerdiskusjoner*. Dette er kategorier som har bidratt til å ramme inn analysen.

Deltakelse i åpne sosiale medier om barnevern

Ytringene i materialet er situasjonsbestemt og orientert mot en enkeltsak ved at de handler om barnevern og ikke er knyttet til valg og partipolitikk. Jeg har lånt grunnelementer fra Goul Andersen (2004) og Andersen et al. (1993) og tilpasset til deltakelsesformer i sosiale medier i et felt som barnevern. Materialet deles på denne måten inn i to former for deltakelse.

I kategorien for *henvendelser til myndighetene* finnes ytringer som henvender seg direkte til myndigheter, politikere, organisasjoner eller medier på sosiale medier. I kategorien for *medborgerdiskusjoner* er ytringene som på forskjellig vis knytter seg til et offentlig diskusjonsfellesskap eller er meningsutveksling på åpen blogg.² I analysen under er det fokusert på hvordan ytringene fungerer som offentlige innspill i en debatt om barnevern og hvordan barnevernet blir tematisert i denne sammenhengen.

Henvendelse til myndighetene

Handlingsmulighetene som ligger i sosiale medier gir anledning til å følge politikere på Facebook, delta i politiske diskusjoner og skrive direkte til politikere, andre myndighetspersoner eller instanser med innflytelse (Enjolras et al. 2013). Omtalene og kommentarene i denne kategorien er gjerne knyttet direkte til saker som preger nyhetsbildet akkurat disse dagene. Et eksempel på dette er «Maria-saken» om en fire år gammel jente hvis mor skal utvises til Kenya og barnevernet kanskje skal overta ansvaret for jenta. Det er både ytringer som sier at jenta burde ha rett til å bo i Norge med sin mor (og som bruker #barnevernet) og ytringer som peker på det asylpolitiske ved å sende ut en mor til Kenya og la barnevernet overta omsorgen for barnet i Norge. Ytringene i Maria-saken handler i stor grad om kritikk av asylpolitikken, og «barnevern» fremstår mer som et valg mellom to onder, slummen i Nairobi eller barnevern i Norge. En person setter dette også opp som et «dagens dilemma». Flere politikere blir tilskrevet om saken, blant annet barneministeren, og noen ønsker politiske partier på banen.

En annen dagsaktuell nyhetssak var at barneministeren meldte følgende:

Twitter – Solveig Horne – Egenerklæring for sakkyndige i barnevernssaker (lenke til regjeringens nyhet med samme overskrift)

Dette medførte en rekke av kommentarer og videreformidlinger, og NRK meddelte:

Twitter – NRKBrennpunkt – dette er de ti mest brukte psykologsakkyndige i barnevernssaker: (lenke til NRK med overskriften «krever åpenhet om barnevernsoppdrag») #brennpunkt #barnevern

NRK hadde noen uker tidligere sendt en Brennpunkt-dokumentar om psykologer som både er utredere og dommere i barnevernssaker, og stilte spørsmål ved om vi kan ha tillit til psykologer som lever av oppdrag fra barnevernet (NRK Brennpunkt «Skjulte bånd» 2014).

Mange reagerte positivt på barnministerens utspill, og hun fikk mye ros. Det ble gitt uttrykk for misnøye med den måten sakkyndige har hatt flere roller i barnevernet på, og begeistring over at ministeren (og NRK) nå ville bidra til å endre dette. Mange viste til at NRK publiserte en liste over de sakkyndige som er mest brukt til barnevernsoppdrag og #barnevern er ofte med, sammen med lenker til NRK. Noen pekte direkte på sammenhengen mellom NRK-dokumentaren og barnministerens utspill ved at praksis kan bli endret etter Brennpunkt-programmet. Disse har også lenker til NRK og intervju med barnministeren (NRK Hordaland 2014). Twitter-brukere kommenterer altså både politiske utspill og mediasaker med barnevern. Lenker og videreformidlinger knytter sammen sosiale medier og andre medier, og politikere blir tilskrevet både ros og forventninger om handling. Det var lite tegn til diskusjon med kommentarer og svar mellom borgere og politikere. Det er på linje med hva blant andre Lüders et al. fant i sin studie. Politikere synes det er vanskelig å bidra med svar til kommentarer og forslag i den grad de vet er forventet (Lüders et al. 2014:457). Samtidig er de fleste av disse henvendelsene om barnevern rene meningsytringer om kritiske forhold og for eksempel ros, og det stilles i liten grad spørsmål som krever svar. Mangel på direkte diskusjon ser heller ikke ut til å hindre folk i å inkludere politikere i sine tweets, og flere politikere ytrer seg i de overnevnte sakene, selv om det ikke er i direkte samtale eller svar på henvendelser, særlig i «Maria-saken».

Diskusjoner borgere imellom

Ytringene i denne kategorien kommer fra Twitter og forskjellige typer åpne blogger, og innen begge mediene er variasjonen på innleggene store. Sosiale medier brukes både som arena for kommentarer til andre nyheter, men også som kanal for å ytre egne oppfatninger om barnevern til andre medborgere eller til et uspesifisert publikum, særlig i bloggene.

På Twitter finnes kommentarer som blant annet går på grunnleggende kritikk av barnevernet som system. En dame skriver for eksempel (i flere forskjellige tweets) at barnevernet ikke kan hjelpe noen og at saker om barnemishandling bør håndteres av politi og ikke barnevern. Hun bruker #Barnevern i sine poster, noe som betyr at hun «kobler seg på» en diskusjonsgruppe eller arena for ytringer om barnevern. Hun får flere svar, blant annet om at mange familier får hjelp av barnevernet, og at det *er* nødvendig med et system når foreldrene ikke klarer å verne barna. Disse diskusjonene kan leses som argumenter for og imot om vi i det hele tatt skal ha et barnevernssystem. Enkelte av ytringene tyder på vilje til å legge ned eller avvikle hele barnevernet og la politiet overta de alvorligste sakene, mens flere ser ut til å anse barnevernet som et nødvendig onde med stort forbedringspotensial.

Barnevern er ofte gjenstand for kritisk journalistikk i artikler, reportasjer og nyhetsinnslag i aviser, nettaviser, TV og radio. Men en diskusjon om *vi i det hele tatt skal ha et barnevern*, er sjelden tema. Diskusjoner om hvorvidt barnevernet skal eksistere eller ikke, er på denne måten et eksempel på hvordan sosiale medier kan representere bredere enn journaliststyrte medier – både i henhold til aktører, og når det gjelder oppfatninger og holdninger til barnevernet som kommer til uttrykk. Disse deltakerne bruker Twitter som kanal for deltakelse i ytring og debatt om barnevern som sosialpolitisk system. Det er vanlige borgere, uten faglig eller annen ekspertbakgrunn, som benytter seg av muligheter til å diskutere med andre i sitt digitale nettverk som er interessert i samme sak.

En liten andel av ytringene fra Twitter forteller om egen erfaring, uten at det er del av en samtale slik som de fleste eksemplene over. For eksempel skriver én at barnevernet kan «dra til helvete» og at «de ødelegger for alle». Selv om jeg finner slike eksempler på Twitter, er det betydelig flere private fortellinger om egen sak i de blogginnleggene som er inkludert i utvalget. Der er langt over halvparten fortellinger om private opplevelser hvor barnevernet har spilt en rolle. Mange av disse er fortellinger om vanskelig barne- og ungdomstid og hvor barnevernet og samfunnet ellers har sviktet. Enkelte av blogginnleggene er tydelige på at de ønsker å hjelpe andre i samme situasjon. Én forteller for eksempel om en vanskelig oppvekst og avslutter med at hun har mye erfaring, og hvis noen av leserne ønsker å snakke med henne, vil hun gjerne hjelpe. En annen begrunner selve bloggingen med at hun vil bidra med noe, og at det kan være godt for andre å vite at de ikke er alene.

Sosiale medier forskyver grensene for hva som er privat og hva som er offentlig. I tillegg er skillene mellom ulike kommunikasjonsformer og ulike roller (for eksempel privatperson og medborger) mindre tydelig i bruken av sosiale medier (Enjolras et al. 2013:191). Selv om enkelte innlegg er rene private utlegninger på en offentlig plattform, har mange private fortellinger et kollektivt budskap. De som ytrer seg kan fremstå som både medborgere og privatpersoner, og innholdet i det de skriver kan være både offentlig og privat på samme tid. Dette analyseres nærmere i case-analysen.

I bloggutvalget er det få eksempler på at innholdet er rettet mot eller er kommentarer til en nyhetssak fra andre medier. Mange av bloggene omtaler imidlertid samfunnsmessige aspekter ved barnevernet, og noen kan leses som politiske kommentarer til barnevernssystemet. For eksempel er ett av blogginnleggene en gjengivelse av en appell som ble holdt på en demonstrasjon mot barnevernet. Men de er altså i mindre grad lenket opp mot saker presentert fra mer tradisjonelle medier enn de ytringene som handler om barnevern på Twitter.

Bloggeres forhold til publikum kan være annerledes enn Twitter-brukeres eller de som ytrer seg i Facebook-grupper. Selv om blogger gjør det mulig å kommunisere med hvem som helst, betyr ikke det at de som blogger gjør det eller tror de gjør det (Brake 2007:159).

Bloggtekstene i dette utvalget kan forstås som innlegg i en debatt i bred forstand. Dette gjelder både de som skriver om barnevernet generelt og de som skriver om sine private erfaringer. Og selv om enkelte av innleggene bærer preg av å likne på dagboknotater, er det å ha en blogg forskjellig fra å skrive en dagbok eller samle foto i privat sammenheng (Lüders 2007:17). De ytrer seg på åpne sider på internett, og selv om bloggerne ikke kan se hvem alle sine lesere er, kan de anta at noen lytter til deres fortellinger om barnevern.

Borgernes reaksjoner på en dokumentar om barnevern

Som vist over brukes sosiale medier av borgere, politikere og andre myndigheter til å ytre seg om barnevern, delta i midlertidige diskusjonsrom og diskutere med andre medborgere om barnevern, gjerne tilknyttet andre nyhetssaker. Den videre analysen konsentreres rundt reaksjoner i sosiale medier i kjølvannet av en bestemt sak, en dokumentar om barnevern på NRK. Dokumentaren het «Med tvang skal vondt fordrives», og den handlet om en privat barnevernsinstitusjon som tok imot ungdom med store atferds- og/eller rusproblemer. Flere ungdommer fortalte sterke historier om tvang og bruk av systematisk isolasjon. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som har tilsynsansvar, hadde ved flere anledninger hatt pålegg til institusjonen, men disse var ikke fulgt opp. I dokumentaren fulgte vi noen av ungdommene som hadde bodd i institusjonen tilbake på besøk. Styrer i institusjonen ble også intervjuet, og det samme ble Fylkesmannen. Ytringer på Facebook og Twitter strømmet ut før, under og etter sending.

Analysen sentreres om hvorvidt måter offentlig deltakelse i forbindelse med denne dokumentaren kan sees som utøvelse av medborgerskap, og om deltakelsen åpner for mektiggjøring og myndiggjøring – først gjennom ytringene som representerer vanlige borgere som henvender seg til personer eller instanser med beslutningsmyndighet eller påvirkningsmakt, og deretter gjennom ytringer i diskusjonsfellesskap hvor mange deltar. Til slutt i analysen kommenteres en bestemt form for deltakelse der det personlige gjøres relevant for offentligheten.

Henvendelse til myndigheter som reaksjon på NRK-program

I de mange ytringene på Twitter som kom etter dokumentaren, benyttes hyppig anledningen til å skrive til personer og instanser med innflytelse, for eksempel ved å henvende seg til

barneministeren eller Fylkesmannen i Oslo og Akershus og be om svar eller kreve en endring etc.

Under følger tre eksempler fra Twitter:

Twitter – mann – Barnevern på tilbud er farlig! Sårbare barn i hendene på maktsyke slemme mennesker. Steng dette nå @FylkesmannenOA #Brennpunkt

Twitter – mann – @bldep Bør se på regelverket for institusjonsopphold i privat sektor! #Brennpunkt #Barnevern

Twitter – (anonymprofil) – @SolveigHorne Kan vi godta at barnevernsbarn blir behandlet på denne måten? (Lenke til NRK og dokumentaren)

Den første meldingen henvender seg direkte til Fylkesmannen i Oslo og Akershus med et krav om stenging. Han legger også inn et politisk budskap om kjøp av private barneverns plasser. Den andre meldingen henvender seg direkte til departementet med ansvar for barnevern og ber dem om å se på regelverket for institusjonsopphold, mens den siste henvender seg direkte til barneministeren. Ved å legge inn @fylkesmannenOA og @SolveigHorne, er det sannsynlig at Fylkesmannen i Oslo og Akershus og barneministeren (eller deres ansatte) vil lese henvendelsene. Ved å bruke #Brennpunkt, som de to første gjør, blir ytringene også med i gruppen av kommentarer som knytter seg til dokumentaren. Dette er eksempler på hvordan vanlig borgere kan henvende seg til myndighetspersoner og ber om endring.

Ofte blir ikke slike henvendelser besvart direkte, men av og til oppstår det kontakt mellom enkeltborgere og myndighetspersoner eller instanser. Slik som denne kvinnen som adresserer den tidligere barneministeren, Inga Marte Torkildsen:

Twitter – kvinne – Den nye barnevernsloven kjempet frem av @IngaMarte gir ungene rett til kjærlighet. Lite å spore av det hos MK på #brennpunkt

Hun får deretter svar fra @IngaMarte:

Twitter – IngaMarte – @Kvinnens profilnavn – Barna fikk bedre rettigheter, og vi skrev inn kjærlighet som viktig verdi i bv. Kjærlighet bør nå inn i formålsparagrafen

Et annet eksempel er de som kommenterer offentlige instansers ytringer og handlinger, for eksempel i forbindelse med at Barneombudet melder:

Twitter – Barneombudet – @NRKbrennpunkt barneombudet vil be om innsyn i Fylkesmannens tilsyn med Motivasjonsskollektivet. #tvangsprosjekt2014

Hvorpå flere kommenterer «Bra!!!», «Utrolig bra at dere tar tak i denne saken!», og det påpekes hvor viktig det er at noen ber om innsyn i tilsynet med barnevernsinstitusjoner. Kommentarene retter seg både til barneombudet, men også til @NRKbrennpunkt.

Et mer lokalpolitisk eksempel er dette:

Twitter – mann – Jeg håper ikke Nittedal kommune kjøper barnevernstjenester fra Motivasjonsskollektivet på Eidsvoll @(Nittedals ordfører) #brennpunkt

Twitter – (Nittedals ordfører) – @(navn på mannen over) Vi bruker ikke Motivasjonsskollektivet – det er jeg glad for

Denne Twitter-brukeren henvender seg til kommunens ordfører i forbindelse med dokumentaren som ble sendt – og får svar.

Både krav om stenging, anmodning om gjennomgang av regelverk og kommentarer til loven er rettet mot politiske og byråkratiske instanser med makt og beslutningsmyndighet. Ved siden av barneministeren og fylkesmannen, er blant annet @bufetat, @barnevernet.no og @barneombudet instanser det skrives til. Det reageres på hvordan politikere og byråkrati administrerer barnevernet og hvordan lover og retningslinjer blir fulgt opp. Barnevern blir et tydelig politisk felt, og deltakelsen kan tolkes som en form for politisk kommunikasjon på samme måte som fremkom i mai-materialet.

Å ta kontakt med politikere via sosiale medier, er del av en generell utvikling. En liten, men økende andel av befolkningen følger og tar kontakt med politikere på sosiale medier i tillegg til andre kanaler (Kalsnes & Larsson 2015:228). Å skrive direkte til politikere i posisjon og opposisjon og for eksempel fylkesmannen, kan være uttrykk for forventning om at deltakelsen kan få respons, eller i det minste blir lyttet til og tatt på alvor. Dette handler om den siden av myndiggjøring (ekstern efficacy) som ikke bare har betydning for faktisk respons, men også oppleve lydhørhet og mulighet for å komme til orde (for eksempel av politikere eller andre myndigheter). Tiltroen til at en blir tatt på alvor kan, ifølge Goul Andersen (2004:59), økes ved faktisk deltakelse. Det handler om den enkelte borgers opplevelse av å selv kunne gjøre en forskjell. Ytringene og kommentarene i denne kategorien illustrerer medborgernes muligheter for å ta direkte kontakt med myndigheter, organisasjoner og medier og ytre sin mening om en sak de er interessert i, uavhengig av profesjon, status eller erfaring. Før sosiale

medier kunne slike «politiske kontakter» bestå av brev, telefon eller ansikt-til-ansikt-møter med institusjoner eller mennesker med myndighet. Med sosiale medier har det oppstått et utvidet mulighetsrom ved at slik kontakt er enklere og raskere, og terskelen for deltakelse er lavere.

Medborgerskapsdiskusjoner på nett som reaksjon på NRK-program

En ytring på en Facebook-gruppeside og en tweet med bruk av #barnevern eller #brennpunkt kan være forskjellige i form, hensikt og aktører som deltar, men de har det til felles at ytringene kan bli sett av mange og at muligheten for at budskapet spres kan øke. I motsetning til kategorien med politiske kontakter, er det her kontakt med andre medborgere som er sentralt. Det er langt flere av disse ytringene enn av de som henvender seg til politikere og myndighetspersoner. Under følger eksempler fra Twitter og Facebook:

Twitter – kvinne – Alle kommuner som kjøper barnevernstjenester fra Motivasjonskollektivet bør se kveldens Brennpunkt og avslutte alt samarbeid #brennpunkt

Andre krever grundig gransking og umiddelbar oppsigelse av institusjonens styrer. Flere er «rasende» eller «gremmes», og én spør om det er «flere som aksjonerer?». Felles for disse kommentarene er bruken av #brennpunkt.

Det var også mange som postet på Facebook. Blant annet la en barnevernskritisk Facebook-gruppe ut informasjon om programmet med lenker og klippet inn et utdrag fra NRK-intervju med en av ungdommene som deltok i programmet. Andre ganger oppstår det små samtaler. En dame sier for eksempel at hun er rystet over dokumentaren og hvordan ungdommer med behov for å bli sett, utsettes for straff og isolasjon istedenfor omsorg. Hun bruker både #barnevern og #brennpunkt.

Hun får svar:

Twitter – dame2 – (inkluderer navnet til dame1): Noen må ha misforstått noe helt sentralt her. Jeg klarte ikke å se på programmet hvor ansvarlige voksne forsvarer metodene:-)

Den første damen sier seg enig og forteller at hun ikke fikk sove fordi hun tenkte på hvordan disse ungdommene hadde det. Også denne gangen legger hun til #brennpunkt og #barnevern. I den andre ytringen skriver hun direkte til Twitter-brukeren som kommenterte posten hennes, men legger likevel inn disse to hashtaggene slik at et større publikum kan være med eller lese

ytringene deres. Dette gir mulighet for respons fra andre medborgere ut over de som følger personen på Twitter. Det er flere slike små samtaler i materialet, og de som deltar er i stor grad enige om saken, eller gir hverandre støtte i oppfatningene som formidles. Andre ganger er det antydning til korrigering eller nyansering. For eksempel foreslås det i en kommentar at «helseministeren [får] i oppgave å gjøre en havarikommisjon for barnevernet for å gjøre det mer barnevern». Da kommer en ny dame på banen og skriver at alle kan ha behov for å forbedre seg, men at vi ikke må glemme at det er mye bra i barnevernet og mange flinke folk. Selv om de fleste fordømmer praksisen til denne institusjonen og dårlig oppfølging av tilsyn, er det flere enn denne damen som sier noe støttende om barnevernet generelt.

På samme måte som *myndiggjøring* i form av tiltro til at en blir lyttet til var et poeng under forrige kategori, kommer her tiltro eller forventning om å bli lyttet til av andre medborgere tydelig frem. Muligheten for å komme til orde i offentligheten og å diskutere med andre medborgere blir benyttet (Goul Andersen 2004:60). Det kan diskuteres i hvilken grad enkelte av disse utspillene strekker seg ut over et lokalt publikum, men de er alle ytringer i offentlig rom hvor en ikke kan ha oversikt over hvem som er mottaker av budskapet. Offentlig kommunikasjon mellom medborgere har tradisjonelt betydd blant annet leserbrev, kommentarer og artikler og innlegg på offentlige møter. Med sosiale medier kan enkeltpersoner og organisasjoner poste sin mening i en lang rekke offentlige digitale rom og velge mellom en eller flere større eller mindre rom å delta i, i tillegg til at det gir rom for interaksjon og samtale.

Hvor det personlige gjøres til en ressurs i offentligheten

Til tross for variasjonen i de overnevnte Twitter-innleggene, uttaler alle seg offentlig om «noe offentlig» som ikke tilhører privatlivet og egne private erfaringer. Et begrenset utvalg av ytringene bruker imidlertid egne eller noen de kjenner erfaringer til å kommentere barnevern og tvang i institusjoner. Dette blir under illustrert med to forskjellige måter å bruke det privatopplevde i et temporært offentlig rom for å fortelle noe ut over det private, noe som har betydning for kollektivet. I det første eksempelet fra Twitter får vi høre om en jente som har bodd på institusjonen som omtales i dokumentaren, og hennes erfaringer stemmer ikke med det som blir omtalt i programmet. En som faktisk har opplevd å være barn/ungdom i barnevernet og bodd i institusjonen det er tale om, får i denne sammenhengen en helt egen legitimitet:

Twitter – mann1 – Venninne av meg bodde litt på #Motivasjonskollektivet. Hun er sint på NRK nå, fordi hennes opplevelse ikke var som i #brennpunkt. #barnevern

Twitter – mann2 – Slike innspill trenger vi! Brennpunkt er viktig vaktbikkje, men journalistikken deres viser én side, og gjerne ekstremt

Twitter – NRKBrennpunkt – Hva forteller hun fra tiden der?

Twitter1 – mann1 – Hun lurer på om dere har en epostadresse hun kan kontakte dere på

Twitter – NRKBrennpunkt – Ja! (Mailadresse oppgis)

Twitter – mann1 – Tror hun snekrer på en mail til dem nå

Dette er bare et utdrag av kommentarene til ytringen. Flere uttrykker at dette er en viktig stemme i debatten. Mannens ytring er ikke bare rettet mot hans egne følgere, fordi han legger inn tre hashtagger (#) hvor andre som har brukt eller søkt på de samme # kan se hva han skriver. De fleste av disse ytringene på Twitter får ikke direkte svar, men det gjør denne – både fra vanlige borgere som roser innspillet for å vise flere enn én side av saken, men også fra dokumentarens programleder med en NRK-profil. Ut fra dette utdraget er det mulig å anta at det ble opprettet mailkontakt mellom henne som hadde bodd i institusjonen og NRKs programleder. Twitter som plattform ga her vedkommende anledning til å offentlig protestere på en fremstilling i offentligheten som ikke stemte med hennes erfaring, og via sin venn ble hun hørt – både av andre medborgere og av en journalist med en profil som representerer Norges største mediearena. I det eneste blogginnlegget fra åpne blogger som ble inkludert i case-utvalget, skriver en ung kvinne om sine opplevelser på en barnevernsinstitusjon. Hun anerkjenner ungdommene i dokumentarens vonde erfaringer, men vil fortelle at hun selv har gode erfaringer fra en barnevernsinstitusjon i sin oppvekst. I innlegget skriver hun at hun forventer mye aktivitet i debattforumene og at hun er bekymret for folks oppfatning av barnevernsinstitusjoner.

Både Twitter-meldingen og blogginnlegget kan representere en måte å bruke sin egen erfaring i offentligheten på, ikke nødvendigvis for å endre barnevernssystemet, men for å bidra til et mer nyansert bilde av barnevern eller barnevernsinstitusjoner.

Det neste eksempelet viser hvordan private erfaringer kan samles og representere kollektiv brukermedvirkning via sosiale medier.

I Norge er Landsforeningen for barnevernsbarn den eneste formelle organisasjonen for barnevernsbarns interesser som er drevet av og med tidligere barnevernsbarn. De benytter Brennpunkt-dokumentaren som en mulighet til kollektiv brukermedvirkning og poster følgende anbefaling på sin Facebook-profil samme dag som dokumentaren sendes:

Facebook: Vi anbefaler alle å gå inn og lese om kveldens Brennpunkt. Den handler om tvang i barnevernsinstitusjon. Har du noen egne erfaringer med tvang som du vil dele? Kan tvang noen ganger være helt riktig? Når blir det helt feil? Vi vil gjerne ha frem nyansene slik at vi kan bidra til å få et bedre barnevern i Norge (lenke til NRK). «Sammen er vi sterke»)

Dagen etter følger de opp med følgende melding:

Facebook: Hva mener du om bruk av tvang på institusjon? Motivasjonskollektivet er i hardt vær etter denne ukens Brennpunkt på NRK. Vi har samlet våre talspersoners meninger og innspill. Les på våre nettsider (lenke). «Sammen er vi sterke».

Landsforeningen viser hvordan de vil samle private erfaringer og bruke dette til å skape et bedre barnevern i Norge (kollektiv brukermedvirkning via sosiale medier). Landsforeningen har flere tusen likes og er en stemme som blir lyttet til av myndigheter og beslutningstakere på barnevernsfeltet (Follesø 2004).

I denne kategorien handler det om private erfaringer som gjøres relevante i en diskusjon om et samfunnstema, og ikke situasjoner hvor noe privat utleveres for å diskutere det private i et synlig offentlig rom. I det første eksempelet skjer en sammenkobling av arenaer og aktører som NRK og Twitter og NRKs journalist på Twitter og enkeltborgeres Twitter-utspill. Denne sammenkoblingen viser endrede forbindelseslinjer mellom tradisjonelle medier og enkeltborgere – ikke bare hvordan enkeltborgere kan kontakte medieaktører som NRK, men også hvordan NRKs journalist deltar i Twitter-diskusjonen om programmet i dagene rundt dokumentarens sendetid. Eksempelet viser hvordan deltakelse på sosiale medier kan åpne for

mektiggjøring og myndiggjøring. Responsen er støttende, og personens ytring blir tatt på alvor.

Det siste eksempelet kan tolkes som mektiggjøring i form av kollektiv brukermedvirkning og mobilisering for endring/bedring av barnevernet. Sosiale medier bidrar til å endre vilkårene for sosial og politisk mobilisering blant annet ved at budskapet spres raskt og kostnadsfritt i nettverket (Enjolras et al. 2013:32). I dette tilfellet er det en interesseorganisasjon som ønsker innspill og vil samle personlige erfaringer til bruk for et bedre barnevern («Sammen er vi sterke»). Utsippet åpner for respons via Facebook og kanskje også andre kanaler interesseorganisasjonen benytter, men dette ligger utenfor datamaterialet.

Med internett og sosiale medier er mulighetene til å bruke sin egen (eller noen en kjenner sin) historie på sin egen måte, uavhengig av journalister og for eksempel sjangerregler for leserbrev. Det gir en mulighet for medborgere i et samfunn til å bruke sin historie for en kollektiv grunn. Bruken av personlige opplevelser kan også gi ytringene gjennomslagskraft og dermed ha betydning for mektiggjøring og myndiggjøring.

Bruk av sosiale medier til offentlig deltakelse og medborgerskapsutøvelse

Empiriske undersøkelser av sosiale medier og samfunnsdeltakelse, nasjonalt og internasjonalt, bidrar løpende til den pågående akademiske diskusjonen om sosiale medier og samfunnsdeltakelse. I Norge viser forskning at sosiale medier kan virke demokratiserende blant annet ved nye former for mobilisering og bredere deltakelse. Samtidig kan det oppstå nye eliter og nye hierarkier, og påvirkningskraften vil variere (Enjolras et al. 2013:174–175). De empiriske undersøkelsene jeg har vist til i artikkelen gjelder en bredere politisk kontekst enn den studien jeg har presentert her, som er avgrenset til barnevern som sosialpolitisk felt.

I artikkelen har jeg vist hvordan deltakere i diskusjon om barnevern brukte sosiale medier til samtale i det digitale nettverket og som arena til å publisere sosialpolitiske innspill om barnevern på. Mange tar direkte kontakt med politikere og andre myndighetspersoner, men en enda større andel av ytringene henvender seg til andre medborgere i midlertidige diskusjonsrom. Analysen viser også at personlig erfaring kan gjøres til en ressurs i offentligheten, både som enkeltutspill med ønske om nyansering og som kollektiv brukermedvirkning og mobilisering for et bedre barnevern. *Situasjonsbestemt deltakelse* i sosiale medier på barnevernfeltet kan bidra til *mektiggjøring* gjennom selve deltakelsen og

myndiggjøring ved mulighet for respons og forventning om å bli lyttet til både av politikere, myndigheter og andre medborgere.

Ytringene analysert i denne artikkelen er i stor grad enkeltstående ytringer, og særlig i Brennpunkt-casen er det mange slike på omtrent samme tid. På denne måten kan borgernes meninger få et kollektivt uttrykk som kan ha politisk kraft (Enjolras et al. 2013:110). Enkeltmenneskers handlinger kan medføre at en felles mening kan uttrykkes av større grupper. Det dannes et kollektiv, om enn flyktig (Enjolras et al. 2013:32). Ytringene på sosiale medier det her er tale om, utgjør derfor et flyktig kollektiv. Ytringene i forbindelse med casen er trolig ikke resultat av samordning i forkant, men kan likevel fremstå som samlede reaksjoner.

Det er vanskelig å svare entydig på hvilken effekt sosiale medier har på politikk og politisk kommunikasjon fordi effektene vil variere blant annet mellom systemer og kulturer (Kalsnes & Larsson 2015:227). Dataene i denne undersøkelsen kan heller ikke si noe om deltakelsens faktiske påvirkning på politikken på barnevernsfeltet, men både i nyhetssakene fra mai 2014 og i case-tilfellet så vi at Twitter, massemediene og politiske utspill spiller sammen om samme sak og overlapper.

Enjolras et al. (2013:176) fant at de som har deltatt i protestgrupper på Facebook, mener at deltakelsen har hatt effekt på sakens utfall og ikke bare effekt som økt oppmerksomhet om saken. Deltakelse i protestgrupper på Facebook kan ikke direkte sammenliknes med protesterende enkelt-tweeter rettet mot myndighetspersoner, men det er ikke usannsynlig at dette også kan oppleves som effektivt både på oppmerksomhet og sakens utfall. Og sakens utfall i denne casens sammenheng er, ifølge NRK, at den avdelingen på institusjonen som omtales i dokumentaren, ble nedlagt noen måneder etter dokumentaren ble sendt (NRK Østlandssendingen 2014). Det er ikke nødvendigvis noen direkte sammenheng mellom Brennpunkt-programmet, reaksjonene på sosiale medier og beslutningen om å legge ned institusjonsavdelingen det var tale om. Samtidig er det liten tvil om at programmet og reaksjonene aktualiserte og satte søkelyset på en institusjon som hadde fått gjentatte pålegg fra Fylkesmannen uten å ha klart å endre praksis. Engasjerte borgere som så programmet trådte inn i offentligheten ved hjelp av sosiale medier. De deltok i ordskiftet med andre medborgere, og de henvendte seg til politikere. Dette er sannsynligvis ikke unikt, sammenliknet med andre velferdspolitiske områder som diskuteres offentlig, men *barnevern* har hatt et begrenset offentlig rom blant annet på grunn av barnevernets taushetsplikt og pressens Vær varsom-plakat. I det utsnittet av en digital barnevernsdebatt som her er

undersøkt, er det tydelig at sosiale medier muliggjør en ny form for offentlig deltakelse på et felt som barnevern.

En kvalitativ undersøkelse som denne har begrensninger i hvor langt en kan trekke konklusjoner ut over situasjonen som analyseres, men den gir et viktig innblikk i en del av den digitale offentligheten som omhandler barnevernsfeltet. Forskning på deltakernes oppfatning av egen påvirkning i offentlig barnevernsdebatt, sammen med undersøkelser av sosiale medier som mobiliseringsarena for større aksjoner for endring av barnevernet, vil gi et mer komplett bilde av hvordan sosiale medier kan brukes til påvirkning på et felt som barnevern.

Det vil alltid være diskusjon om hvordan barnevernet skal utføre sitt mandat. Mulighetene for å delta i denne diskusjonen er til stede på en annen måte enn før sosiale medier ble vanlig å bruke for store deler av befolkningen, og terskelen for å delta er sannsynligvis også lavere. Selv om ikke alle enkeltstemmer nødvendigvis blir hørt og får gjennomslag, og det er lang vei fra selve deltakelsen til faktisk påvirkning, kan enkeltindividers deltakelse – særlig sammen med andres ytringer – likevel gi politisk kraft og innflytelse.

Referanser

Andersen, J., Christensen, A.-D., Langberg, K., Siim, B. & Torpe, L. (1993). *Medborgerskab – Demokrati og politisk deltagelse*. Herning: Systime.

Barnevernloven (1992). *Lov om barneverntjenester*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>.

boyd, d. (2010). Social network sites as networked publics: Affordances, dynamics and implications. I Z. Papacharissi (red.), *Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites* (39–58). Hentet fra <http://www.danah.org/papers/2010/SNSasNetworkedPublics.pdf>.

Brake D. R. (2007), Personlige bloggere og deres publikum: Hvem tror bloggerne at de snakker med? Hentet fra https://www.researchgate.net/profile/David_R_Brake/publication/202183430.

Brochmann, G. (2002). Statsborgerskap, medborgerskap og tilhørighet. I G. Brochmann, T. Borchgrevink & J. Rogstad, *Sand i maskineriet. Makt og demokrati i det flerkulturelle Norge* (s 56-85). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Coleman, S. & Blumer, J. G. (2009). *The Internet and Democratic Citizenship: Theory, Practice and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511818271>.

Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. & Wollebæk, D. (2013). *Liker – liker ikke: Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Enjolras, B., Steen-Johnsen, K. & Karlsen, R. (2014). *Valgkampen 2013 på Twitter. Sosiale medier som kritisk offentlighet*. (Rapport 2014:03). Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Figenschow, W., Ringberg, E. & Ekanger, M. (2006). *Barnevern: Medier og juss*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Follesø, R. (2004). *Bruker eller brukt? Landsforeningen for barnevernsbarn: Analyse av en interesseorganisasjon i møte med dagens barnevern*. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Goul Andersen, J. (2004). *Et ganske levende demokrati*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Goul Andersen, J. (2005). Citizenship, unemployment and welfare policy. I A.-M. Guillemard, J. Goul Andersen, P. H. Jensen & B. Pfau-Effinger (red.), *The Changing Face of Welfare. Consequences and Outcomes from a Citizenship Perspective* (75–93). Bristol: The Policy Press.

Ihlen, Ø., Skogerbø, E. & Allern, S. (2015). På jakt etter norsk politisk kommunikasjon – Kommentarartikkel. *Norsk medietidsskrift*, 21(3), 1–13.

Ipsos-mmi (2016). Ipsos' tracker om sosiale medier Q1 16. Hentet 13.6. fra <http://ipsos-mmi.no/some-tracker>.

Johannesdottir, H. (2013). Barnevern og media – Kan tilliten styrkes gjennom tverrprofesjonell undervisning? *Tidsskriftet Norges barnevern*, 90(03), 146–156.

Kalsnes, B., Krumsvik, A. H. & Storsul, T. (2014). Social media as a political backchannel: Twitter use during televised election debates in Norway. *Aslib Journal of Information Management*, 66(3), 313–328. DOI: 10.1108/AJIM-09-2013-0093.

Kalsnes, B. & Larsson A. O. (2015). Med makt til å like? Sosiale medier og politisk kommunikasjon. I Ø. Ihlen, E. Skogerbø & S. Allern (red.), *Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon* (s.219-232). Oslo: Universitetsforlaget.

Kojan, B. H., Marthinsen, E. & Clifford, G. (2014). Barnevern og sosiale nettsamfunn – en utforskende analyse. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 91(2–3), 63–76.

Larsson, A. O. (2015). Studying Big Data – ethical and methodological considerations. I H. Fossheim & H. Ingierd (red.), *Internet Research Ethics* (41–56). Oslo: Cappelen Damm.

Lister, R. (1998). Citizenship on the margins: Citizenship, social work and social action. *European Journal of Social Work*, 1(1), 5–18.

Lüders, M. (2007). *Being in Mediated Spaces: An Enquiry Into Personal Media Practices*. Oslo: Department of Media and Communication, Faculty of Humanities, University of Oslo.

Lüders, M., Følstad, A. & Waldal, E. (2014). Expectations and experiences with MyLabourParty: From right to know to right to participate? *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(3), 446–462. DOI: 10.1111/jcc4.12047.

Moe, H. & Larsson, A. O. (2012). Twitterbruk under valgkampen 2011. *Norsk medietidsskrift*, 19(02), (151-160).

NRK Brennpunkt. (22.4.2014). NRK Brennpunkt. *Skjulte bånd*. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/MDUP11000814/22-04-2014>.

NRK Fordypning (15.1.2015). Fjorårets mest sette Brennpunkt-dokumentarer. Hentet 12.07.25 fra <http://www.nrk.no/fordypning/fjorarets-mest-sette-brennpunkt-dokumentarer-1.12152265>.

NRK Hordaland. (2014). Endrer praksis etter Brennpunkt-dokumentar. Hentet fra <http://www.nrk.no/hordaland/enderer-praksis-etter-nrk-dokumentar-1.11701940>.

NRK Østlandssendingen. (17.10.2014). Motivasjonskollektivet må stenge avdeling. Hentet fra <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/ma-legge-ned-avdeling-1.11992448>.

Pressens faglige utvalg (2016). Vær varsom-plakaten. Hentet fra <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>.

Retriever 2016 – Informasjon. Hentet fra <http://www.retriever-info.com/no/category/social-media/>.

Rogstad, I. L. (2014). *Tweets that matter. Politisk kommunikasjon i et nytt medielandskap*. Ph.d-avhandling. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse*. Bergen–Sandviken: Fagbokforlaget.

Waldahl, R. & Beyer, A. (2015). Offentlig opinion og politisk kommunikasjon. I Ø. Ihlen, E. Skogerbø & S. Allern (red.), *Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon* (s 34-47). Oslo: Universitetsforlaget.

Ødegård, G. (2011). *Medborgerskap, politisk deltakelse og makt*. Forskningsbasert notat fra Institutt for samfunnsforskning. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Aalberg, T., Elvestad, E. & Skogerbø, E. (2015). Demokrati og offentlighet. I Ø. Ihlen, E. Skogerbø & S. Allern (red.), *Makt, medier og politikk. Norsk politisk kommunikasjon* (s 22-34). Oslo: Universitetsforlaget.

Aamodt, H. A. & Mossige, S. (2014). *Kontakt på sosiale medier mellom foreldre og barn under offentlig omsorg* (NOVA-rapport 4/14). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

---

¹ Totalanonymisering av ytringer på sosiale medier er vanskelig fordi direkte sitater kan være søkbare på nett.

Jeg har fått samtykke til å sitere ytringer fra syv personer, og direkte sitater er derfor bare fra disse syv, politikere eller andre kjente offentlige personer samt en anonym profil.

---

² En del av det innsamlede materialet kommer i kategorien *politisk diskusjon med nær omkrets*. I denne kategorien er ytringer som verken henvender seg til et større diskusjonsfellesskap eller til myndighetspersoner, men som vil leses av personen/profilens følgere og «likere». Slike ytringer kan ha betydning for holdninger, kunnskap og opiniondannning på barnevernfeltet, og er derfor verdt å undersøke, men i denne artikkelen er det *henvendelser til myndighetene og medborgerdiskusjoner* som vektlegges.